

Романтизація війни із затишних крісел

Європа звикає до думки про неминучість війни. Той, хто описує її лише як джерело мужності та оновлення, не бачить реальність фронту

В журналі *The Economist* італійська політологиня Наталі Точчі закликає Європу готуватися до війни не лише військово, а й психологічно. Її аналіз випливає з переконання, що Росія загрожує не тільки Україні, а в довгостроковій перспективі – європейській безпеці загалом. Її головна думка: стримування ефективно лише тоді, коли суспільство готове йти на жертви і сприймати військову силу як реальний політичний варіант. Тому навіть присутність європейських військ на території України більше не має бути табу. Війна для Європи – це не лише загроза, а й шанс знову відкрити для себе втрачені чесноти, такі як мужність, стійкість і згуртованість.

Вимога ввести європейські сухопутні війська в Україну – це тільки одне. Не менш дратує тон, яким Точчі викладає свої аргументи. В її есе війна виявляється не синонімом неприйнятних людських страждань, а суспільним випробуванням. Ідеться про готовність до жертв, мужність і навіть творчість. Значна частина есе звучить як інструкція з психологічної мобілізації Європи.

Про ціну війни сказано напрочуд мало. Автор описує насамперед ті її сторони, що вважаються позитивними. Війна як школа характеру. Війна як каталізатор оновлення суспільства. Війна як нібито необхідний процес дозрівання континенту, який занадто довго й затишно жив в ілюзії вічного миру.

Тут і починається романтизація військової сили. Мова, якою написано есе, не описує бруд поля бою. Воно замовчує те, що відбувається на фронті, де дрони та високоавтоматизована зброя в так званій зоні смерті полюють на все, що рухається.

Boots on the ground звучить як сухий опис з брифінгу НАТО. Але за цими словами стоять молоді люди, яких убивають, калічать, які

гинуть. Сім'ї, які втрачають близьких. Травми, які залишаються на все життя.

Стаття в The Economist – не поодиноким випадок. Це типовий приклад нового безпекового дискурсу, який виник разюче швидко. Військовий призов, боєздатність, готовність до бойових дій, стримування – про все це нині говорять як про щось саме собою зрозуміле, хоча кілька років тому такий тон був би немислимий.

*Звісно, легко писати про
готовність до жертв і
самовідданість солдатів,
коли призивають не
твоїх дітей*

Безумовно, в той час, коли в самому центрі Європи кордони змінюються силою зброї, необхідно говорити про оборону. Але це має бути твереза дискусія про політику безпеки. Паніка в цьому випадку поганий порада. Якщо через страх війну починають називати нормальним станом суспільства, є ризик втратити саме те, що маєш захищати. Особливо якщо війна та її наслідки випадають з поля зору. Звісно, легко писати про готовність до жертв і самовідданість солдатів, коли призивають не твоїх дітей.

В Польщі навчання поводженню зі зброєю тепер входить в обов'язкову шкільну програму. Чотирнадцятирічні підлітки вивчають не лише математику чи історію, а й те, як підготуватися до збройного конфлікту. Офіційна мета цих занять – навчити учнів стріляти. Якщо це здається вам цілком природним, можливо, ви вже звикли до війни більше, ніж вам здається.

Навіть «зелені», які донедавна відмовлялися від військової служби, тепер стають резервістами й агітують за загальний призов, і це цілком вписується в картину. Відмова депутата Яноша Дамена від свого попереднього рішення – символічна інсценізація нового духу часу. Звісно, платити ціну війни особисто йому не доведеться.

Поки в аналітичних центрах і редакційних статтях обговорюють стримування, стійкість і варіанти війни, українська історик Марта Гавришко описує для UnHerd іншу реальність: молодих чоловіків, які ховаються від призовних комісій і яких силоміць затягують в мікроавтобуси. Сім'ї, які через це розпадаються. На думку Гавришко, українських чоловіків навіть західні союзники дедалі частіше розглядають не як громадян, а як витратний матеріал. Між цією реальністю та вимогами західноєвропейських експертів, які вони висловлюють з затишних шкіряних крісел, лежить прірва.

А втім, протилежні думки є. Одна з найвиразніших походить не з аналітичного центру чи університету, а з Ватикану: мир, каже Папа Лев XIV, не досягається через постійну гонку озброєнь. Навпаки: виключно воєнне розуміння безпеки породжує насамперед страх, недовіру та нові спіралі ескалації. Для нього роззброєння – не прояв слабкості, а передумова тривалого миру.

Понад дві тисячі років тому римський поет Горацій написав: «*Dulce et decorum est pro patria mori*» – «Померти за батьківщину солодко й почесно». Британський поет Вілфред Оуен, який воював в Першій світовій війні, на власні очі бачив мученицьку смерть солдатів і загинув на фронті в віці 25 років, в своєму знаменитому антивоєнному вірші назвав цю ідею просто «застарілою брехнею».

Описуючи війну як джерело мужності, творчості й суспільного оновлення, легко перестати бачити, чим вона є насправді: однією з найбільших антропогенних катастроф.

Переклад з німецької Дар'ї Прусенко

Ніколаос Гавалакіс

Ніколаос Гавалакіс очолює редакцію журналу IPG-Journal в Берліні. Раніше він був керівником регіонального представництва Фонду ім. Фрідріха Еберта «Діалог Східна Європа» у Києві. Він вивчав політологію, право та американістику в Майнці та Каліфорнії.

